

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI O'QUVCHILARNING KASBIY IJTIMOIYLASHUVI FAOLIYATIGA
TAYYORLASHNING DOLZARB MUAMMOLARI**

Maxkamova Dilafruz Aliyevna

QDPI Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrası mudiri

Annotatsiya. O'quvchilarni kasbiy ijtimoiylashuv faoliyatiga tayyorlash zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biridir. Bugungi kunda yoshlarning kasb tanlashdagi ongli yondashuvini shakllantirish, ularni mehnat bozoridagi talablar va o'rinlar bilan tanishtirish, shuningdek, ijtimoiy muhitga moslashuvchanlikni oshirish ta'lim muassasalarining asosiy vazifalaridan biriga aylanmoqda. Bu jarayonda o'quvchilarda kasbiy ko'nikma va kompetensiyalarni rivojlantirish, mehnatga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar. kasbiy ijtimoiylashuv, ta'lim tizimi, kasb tanlash, mehnat bozori, kompetensiya, kasbiy ko'nikmalar, yoshlarni tayyorlash, motivatsiya, amaliyot, nazariy ta'lim, zamonaviy muammolar.

Bugungi tezkor rivojlanayotgan jamiyatda o'quvchilarni kasbiy yo'nalishda tayyorlash va ularni kasbiy ijtimoiylashuv jarayoniga tayyorlash dolzarb masalalardan biriga aylandi. O'quvchilarning kasb tanlash jarayoni va kelajakdagi kasbiy hayotga tayyorlanishlari ularning ta'lim olish davridayoq shakllana boshlaydi. Ta'lim tizimi orqali o'quvchilar mehnat bozori talablariga moslashadi, o'z kasbiy malakalarini rivojlantirishga tayyorgarlik ko'radi va professional yo'nalishlarini belgilaydi. Ushbu maqola o'quvchilarni kasbiy ijtimoiylashuv faoliyatiga tayyorlashda qo'llaniladigan usullar, jarayonlar va texnologiyalarning ahamiyatini ko'rsatishga qaratilgan.

Kasbiy ijtimoiylashuv tushunchasi shaxsning kasb bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy rollarni, mahorat va malakalarni o'zlashtirish jarayonini ifodalaydi. Ushbu jarayon yoshlarning kelajakda professional faoliyatga kirib borishida muhim rol o'ynaydi. Kasbiy ijtimoiylashuv o'quvchilarning ma'lum bir kasb yo'nalishiga qiziqishlarini oshirish va kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish orqali amalga oshiriladi.

Kasbiy qiziqish: Kasbiy yo'nalishning birinchi bosqichi sifatida o'quvchilarning turli kasblarga nisbatan qiziqishi shakllanadi. Bu jarayon orqali o'quvchilar o'z qiziqishlariga mos keladigan kasbni tanlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Kasbiy layoqat: O'quvchilarning ma'lum kasbiy faoliyat turlariga layoqat va qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirish ushbu jarayonning muhim qismidir. Kasb tanlash jarayonida o'quvchilar o'z qobiliyatlarini aniqlab boradilar.

Mehnat bozoriga tayyorlanish: Kasbiy ijtimoiylashuvning yana bir muhim jihati – mehnat bozoriga tayyorlanishdir. O'quvchilar ta'lim olish jarayonida mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lish uchun kerakli malaka va bilimlarni o'zlashtiradilar.

Kasbiy ijtimoiylashuv faoliyatiga tayyorgarlik o'quvchilarning kelajakda jamiyatda o'z o'rnini topishiga katta yordam beradi. Bu jarayon ular uchun shaxsiy rivojlanish imkoniyatini taqdim etadi, o'ziga ishonchni oshiradi va ular uchun yangi yo'nalishlarni ochadi. Muvaffaqiyatli tayyorgarlik:

- O'quvchilarni kasb tanlash jarayonida mustaqil va maqsadli qaror qabul qilishga o'rgatadi.
- Kasbiy sohalarda o'z imkoniyatlarini baholashga va etishmagan jihatlarini aniqlashga yordam beradi.
- Mehnat bozorida muvaffaqiyat qozonish imkoniyatlarini oshiradi.

O'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda qo'llaniladigan asosiy usullar va shakllar quyidagilardan iborat:

1. Kasbiy tayyorgarlik kurslari va mashg'ulotlari - Ta'lim muassasalarida o'quvchilarga kasbiy yo'nalish berish maqsadida kasbiy tayyorgarlik kurslari va mashg'ulotlari tashkil etiladi. Ushbu mashg'ulotlar o'quvchilarga o'z qiziqishlari va layoqatlariga mos kasbni tanlashda ko'maklashadi.

2. Loyihaviy ishlar va o'quv amaliyoti - o'quvchilarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu usul orqali o'quvchilar tanlagan kasb sohasida amaliy bilim va tajriba orttiradilar. Amaliy mashg'ulotlar ularga kasbiy faoliyat jarayonlari bilan yaqindan tanishishga imkon beradi.

3. Kasbiy yo'nalish tadbirlari - Ta'lim muassasalarida kasbiy yo'nalish tadbirlari (kasb tanishtiruvlari, konsultatsiyalar va seminarlar) o'quvchilar uchun kasb tanlash jarayonida muhim ahamiyatga ega. Bunday tadbirlar o'quvchilarga kasblar haqida batafsil ma'lumot berishga yordam beradi va ularga kasb tanlashda yo'l-yo'riq ko'rsatadi.

Ta'lim muassasalari o'quvchilarning kasbiy yo'nalishlarini aniqlashda va ularni kasbiy ijtimoiylashuv jarayoniga tayyorlashda katta rol o'ynaydi.

O'quvchilarga kasb tanlashda psixologik xizmatlar va maslahatlar ko'rsatilishi ularning kelajakdagi kasbiy yo'nalishlarini aniqlashda katta ahamiyatga ega. Psixologik xizmatlar yordamida o'quvchilar o'z qobiliyatlarini, qiziqishlarini va imkoniyatlarini aniq baholash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

O'quvchilarni kasbiy yo'nalish va ijtimoiylashuv jarayoniga tayyorlashda o'qituvchilar va ota-onalar muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar o'quvchilarga kasb tanlashda maslahat berishlari, ularni qiziqishlariga qarab yo'naltirishlari va o'qitish jarayonida ularning qobiliyatlarini rivojlantirishlari lozim.

Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion usullar kasbiy ijtimoiylashuv jarayonini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. Hozirgi kunda texnologiyalar ta'lim jarayoniga chuqur kirib borgan va ularning yordamida kasbiy tayyorgarlik yanada samarali bo'lib bormoqda.

Onlayn kurslar va dasturlar orqali o'quvchilar o'zlarini qiziqtirgan kasb yo'nalishida bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bunday kurslar ularga qo'shimcha bilimlar va amaliy ko'nikmalarni tezkor o'zlashtirish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda virtual amaliyot va simulatsiyalardan foydalanish katta samaradorlik beradi. Virtual amaliyot o'quvchilarni kasbiy faoliyat bilan yaqinroq tanishtirishga yordam beradi, ularni real ish sharoitlariga tayyorlaydi.

Xulosa va takliflar. O'quvchilarni kasbiy ijtimoiylashuv faoliyatiga tayyorlash ularning kelajakdagi kasbiy hayotda muvaffaqiyatli va samarali faoliyat ko'rsatishlari uchun muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim tizimida kasbiy yo'naltirilgan dasturlarni yanada kengaytirish va ularni innovatsion texnologiyalar bilan boyitish orqali bu jarayonni yanada samarali qilish mumkin. Shu bilan birga, ta'lim jarayonini amaliyot va nazariy bilimlar bilan uyg'unlashtirish kelgusida yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi. (2020). "Ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha davlat dasturi." Tashkent.

2. Oltinbekova, S. M. (2019). "Kasbiy ta'limda ijtimoiylashuv jarayonlari." O'zbekiston Milliy Universiteti.

3. Khalilov, K. N. (2018). "Ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar." Ta'lim, 3(1), 15-22.

4. Shokirova, Z. B. (2021). "O'quvchilarning kasbiy orientatsiyasini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar." Ta'lim va tarbiya, 5(2), 50-55.
5. Mamatova, G. S. (2020). "Kasbiy ijtimoiylashuv va uning ta'limdagi o'rni." O'zbekiston ta'limi, 2(3), 75-82.
6. Махкамova Д.А. Methodical provision of vocational guidance of students in secondary schools // Galaxy . №8. 2022. 434-440 b. (13.00.00. № 30) Impact Factor (SJIF 2022:7.718)
7. Rakhmankulova, N. K. (2022). METHODS OF TEACHING MATHEMATICS IN EDUCATION. In ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ (pp. 15-17).
8. Махкамova Д.А. Methodological provision of directing students to profession in high schools // Semiconductor Optoelectronics, vol.42, No. 02(2023). -P. 1308-1313. <https://internationaljournals.co.in/index.php/giirj/article/view/4780>
8. Махкамova Д.А. Technology of pedagogical-psychological and social aspects of student's professional orientation // ISSN 1308-5581, International Journal of Early Childhood Special Education. Vol 14, Issue 08 2022. -P. 707-711. <https://www.int-jecse.net/article/TECHNOLOGY+OF+PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL+AND+SOCIAL+ASPECTS+OF+STUDENT%25E2%2580%2599S+PROFESSIONAL+ORIENTATION 1446/?download=true&format=pdf>
9. Махкамova Д.А. The essence of vocational guidance of secondary school students and the integration of didactic resources in the classroom (on the case of teaching the subject of technology) // ISSN 2581-4230, Modern didactic career guidance resources. Vol 8, Issue 11, of JournalNX – A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal, Nov 2022. -P. 232-234.